

KNJIGA

FOTO: POOL/REUTERS/PYXSELL

feljton

Putinov put od KGB-a do prijetnji čovječanstvu novim svjetskim ratom

Nacional donosi ulomak iz knjige 'Taj dugi mamurluk' u kojem britanski publicist **Shaun Walker** opisuje kako je Vladimir Putin, traumatiziran propašću nekad moćnog SSSR-a, došao na čelo Rusije, pokrenuo invaziju na Ukrajinu te zaprijetio nuklearnim ratom

Ustvrditi kako je propast Sovjetskog Saveza bacila dugu sjenu na događaje koji su uslijedili u Rusiji i drugim bivšim sovjetskim republikama značilo bi isticati očito. Ne treba previše čuditi što smrt cijelog jednog sustava može godinama, ako ne i generacijama nakon toga, nepovratno oblikovati budućnost. No čini mi se kako su specifičan način na koji se Sovjetski Savez raspao, kao i idejna i smislena praznina koja je ostala nakon njega, nedovoljno vrednovani u našem razumijevanju Rusije i cijelog postsovjetskog svijeta. Rusi su 1991. godine doživjeli trostruki gubitak. Politički se sustav urušio, imperijalna periferija se odcijepila i osnovala nove države, a sama matična zemlja prestala je postojati. U to je vrijeme preostalo malo predanih komunista, no to slom nije činilo ništa manje traumatičnim. Rusi nisu osjećali kao da su izgubili carstvo ili ideologiju, već samu bit svojega identiteta. Ako više nisu bili sovjetski građani, tko su onda bili?

PRIZORI UKLANJANJA KOMUNISTIČKIH SPOMENIKA i rušenja Berlinskoga zida bili su jednostavnii metaforički izričaji sovjetskoga sloma. No velik broj Lenjinovih spomenika koji su ostali ponosno stršati usred kapitalističkoga gradskog kraljika moderne Rusije bio je znak kako stavovi prema sovjetskoj prošlosti u Rusiji i nisu bili tako jednoznačni. Vizualno, površinsko pitanje odnosa prema komunističkim simbolima bilo je tek mali dio slike. Gotovo svaka reportaža koju sam napisao tijekom mnogih godina izvješćivanja iz Rusije i šire postsovjetske regije barem se u nekoj mjeri bavila učincima sovjetske propasti te prepostavkama za preoblikovanje nacionalnih ideologija, međunarodne geopolitičke ravnoteže te emocionalnog i psihološkog stanja 250 milijuna ljudi.

Za velik broj sovjetskih građana slom je bio dugočekivani blagoslov, kraj zagružujućeg političkog sustava i osvite mnoštva uzbudljivih mogućnosti. No čak i za one koji su prezirali komunizam, urušavanje zemlje zajedno sa cijelim sustavom bilo je krajnje uznemirujući događaj. Živote su proveli kročeći jednim putem - put je bio težak, napredak minimalan, a dolazak na odredište upitan. No barem su poznavali teren. Odjednom su izgubili tlo pod nogama. Sve što je činilo tkivo svakodnevног života - nagrade i kazne, status i položaj, obrasci govora i ponašanja - sve je odjednom postalo beznačajno. Uspostavljeni se poredak raspao, a na njegovo je mjesto došao novi svijet prepun zamki, u kojemu se bilo teško snaći.

Bio je to osjećaj o kojem sam uviјek iznova znao čuti od ljudi koji se u postsovjetskim godinama nisu uspijevali snaći.

PO PUTINOVOJ NAREDBI Rusija je 24. veljače 2022. krenula u napad na susjednu Ukrajinu te doživila osude i sankcije gotovo cijelog svijeta

Putin je uživao u čitanju povijesnih knjiga. Kako su godine njegova vladanja Rusijom odmicale, uloga ratne pobjede u službenoj retorici neprestano je rasla, što i ovih dana dokazuje invazijom na Ukrajinu

S KOLEGAMA IZ KGB-a Putin na jednoj proslavi u Dresdenu krajem '90-ih

UOČI ODLASKA U DDR Putin se obučavao za agenta u rodnom Sankt Peterburgu

PUTIN kao mladi časnik ruske tajne službe KGB u tadašnjoj Istočnoj Njemačkoj

VLADIMIR PUTIN s ocem Vladimirom Spiridonovićem Putinom (1911. - 1999.) i majkom Marijom Ivanovnom (1911. - 1998.) u rodnom Sankt Peterburgu

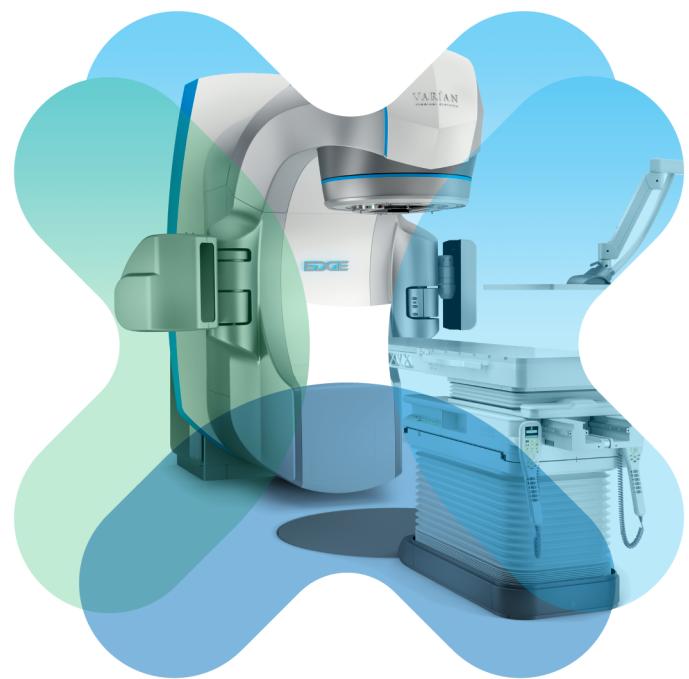
u službi sadašnjosti – pokušajem da se kolektivno sjećanje bolnih i složenih sovjetskih desetljeća pretopi u nešto na što bi Rusi mogli biti ponosni. Tu se u prvom redu radi o uzdizanju pobjede u Drugome svjetskom ratu na razinu nacionalnog osnivačkog mita. Putina nije zanimalo uskršavanje sovjetskoga sustava, no osjećaj nepravde vezan uz način na koji je propao pokazao se kao snažna točka okupljanja.

Daljnji dijelovi knjige objašnjavaju kako je taj povijesni diskurs, zajedno s paralelnim procesom u Ukrajini, potpomogao razvoj događaja 2014. godine koji su za sobom ostavili deset tisuća mrtvih te izmijenili geopolitički zemljovid Europe. Godine 2017., uz rekordno visoku podršku prema ispitivanjima javnog mnijenja te uz dobar dio zapadnog svijeta koji ga promatra sa strepnjom, čini se da je Putin uspio u svojem naumu konsolidacije Rusije, te je slabu i traumatiziranu zemlju ponovno pretvorio u ključnog svjetskog igrača. No uz koliku kolateralnu štetu?

Ova knjiga nije apologija Putinove politike za vrijeme godina provedenih u Kremlju. Putinova misija ujedinjenja Rusije uključivala je manipuliranje poviješću te agresivno gušenje drugačijeg mišljenja, a sustav koji je izgradio također je njegovim starim priateljima i uskom krugu ljudi oko njega omogućio da se nevjerljivo obogate. No ova knjiga nije ni protuputinovska polemika. Nапослјетку, Putin je samo jedan u nizu ruskih likova koji se pojavljuju na ovim stranicama. I on je s raspalom Sovjetskoga Saveza doživio trenutak osobne traume, što je snažno utjecalo na njegov kasniji svjetonazor i poteze. Putin je do neke mjeru bio redatelj postsovjetske priče ispričane za modernu Rusiju, no u velikoj mjeri bio i jedan od likova te priče.

II.

Poprilično je poznata priča o potpukovniku KGB-a koji je 1989. bio stacioniran u istočnonjemačkom gradu Dresdenu. Njegovo je bilo samo jedno od milijuna osobnih iskustava koja su ostala usaćena u sjećanja onih koji su ih proživiljivali godinama, pa i desetljećima nakon toga. Ali, za budući smjer Rusije ovo konkretno iskustvo imat će snažan odjek.

Zraka nade.

NAJSUVREMENIJI PREVENTIVNI PREGLEDI
ZA RANO OTKRIVANJE KARCINOMA.

DIJAGNOSTIKA

RADIOKIRURGIJA

RADIOTERAPIJA

LIJEĆENJE METASTATSKE BOLESTI

RADIOCHIRURGIA
Z A G R E B

01 400 8050

info@radiochirurgia.hr

www.radiochirurgiazagreb.com

PUTIN S PRVOM SUPRUGOM LJUDMILOM i Borisom Jelcinciom (lijevo) te Mihailom Gorbačovom (desno) 7. svibnja 2000. kada je inauguriran za predsjednika Rusije

Trideset godišnjeg potpukovnik Vladimir Putin nerovno je gledao kako bijesna svjetina u prosincu 1989. juriša na ogromni kompleks drezdanskog Stasija. Nakon što je prodrla u ured istočnonjemačke tajne policije, gomila je krenula prema sjedištu KGB-a, unutarnjem svetištu. Putin je pozvao naoružano pojačanje kako bi zaštitio zaposlenike i osjetljive dokumente pohranjene ondje, no rečeno mu je kako pomoći neće stići. „Moskva šuti“, rekao je glas na telefonu. Nije imao drugog izbora doli izići pred svjetinu i lagati im kako unutra ima teško naoružane ljude koji će zapucati na svakoga tko pokuša ući u stožer. Varka mu je uspjela, rulja se razšla, a KGB-ovi spisi o suradnicima i agentima ostali su na sigurnome. Ipak, ostali su duboki psihološki ožiljci, barem prema Putinovoj priči desetljeće poslije.

Dok su razdragane mase u Berlinu rušile zid koji je razdvajao dvije Njemačke te bile opijene novim ozračjem slobode, šokirani Putin predano je radio na uništavanju kompromitirajućih dokumenata KGB-a, organizacije koja se do tada činila svemoćnom. Proći će još dvije godine prije konačnog kraja Sovjetskoga Saveza, no kao što će sam Putin poslije prepričavati, njegov osobni trenutak spoznaje da je za komunističku supersilu igra gotova dogodio se toga dana u Dresdenu. Činilo mu se da gleda gašenje jednog od najvećih i najmoćnijih carstava koje je svijet ikada vidočio i to na tako patetičan i ponizavajući način.

„Imao sam osjećaj kao da je zemlja nestala“, prisjećao se Putin. „Jednostavno je nestala.“

Putinovo žalovanje zbog smrti Sovjetskoga Saveza, uzme li se u obzir njegov životni put prije pada SSSR-a, može se činiti čudnim. Poput milijuna sovjetskih građana, Putin je odrastao u spartanskim, pa i sirotinjskim uvjetima - cijela je obitelj bila nagurana u jednu sobu komunalnog stana bez tople vode. Uspevši se krajem 1980-ih do tek osrednjeg položaja u KGB-u, Putin je nevjerljivo dobro iskoristio desetljeće nakon sovjetskog sloboma, ubacivši se u ured sanktpeterburškog gradonačelnika u vrijeme kada je biti dio vlasti značilo biti blizu ugovora i finansijskih tokova. Godine 1996. pozvan je u predsjedničku administraciju u Moskvu, a 1998. dolazi na čelo FSB-a, organizacije sljednice KGB-a.

U samo nekoliko godina Putin je ostvario nevjerljiv uspon od srednjegiranog kotačića na periferiji do vrhovnog

upravitelja razgranate organizacije. Godinu poslije, bolesni Jelcin Putina je imenovao premijerom te, napisljeku, svojim nasljednikom. Devedesete su bile dobre za Putina, a on se pokazao puno umješnjim u uspinjanju kroz postsovjetski, nego kroz sovjetski sustav.

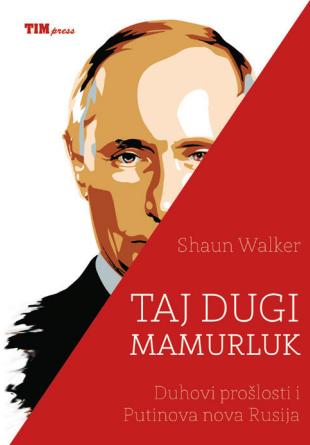
No nikada nije zaboravio onaj trenutak nemoći u Dresdenu, te koliko god je osobno napredovao nakon sovjetskog sloma, bio je duboko ogorčen zbog načina na koji se zemlja bila raspala. Činilo se da on ne žaluje zbog ljudskih ili materijalnih gubitaka, već zbog nacionalnog poniženja moćne države koja je jednostavno implodirala. Poslije je tvrdio da je već neko vrijeme imao osjećaj kako je propast sovjetske moći u Europi neminovan. „Htio sam da umjesto toga nastane nešto drugo. No ništa drugo nije predloženo. To je ono što boli. Jednostavno su ostavili sve i otisli.“

Čak i oni koji su bili puno manje od Putina predani sovjetskoj stvari osjećali su žaljenje zbog načina na koji je kraj sedamdesetčetverogodišnjeg političkog eksperimenta za sobom u propast povukao i samu zemlju. „Bio sam presretan što je došao kraj komunizma“, rekao mi je jednom Aleksandar Vološin, predstojnik prvo Jelcincovog, potom i Putinova predsjedničkog ureda. „No Sovjetski Savez bio je moja domovina. To je bilo drugačije. Kako se možeš veseliti propasti vlastite domovine?“

Putin je u vrijeme prvih godina Jelcincove vladavine u Moskvi izbliza mogao vidjeti koliko je zemlja oslabjela. Ruska je vojska vodila kukavan i krvav rat kako bi zaustavila odcjepljenje južne republike Čečenije, što je koštalo desetke tisuća života i za Moskvu de facto završilo porazom. Rusko je društvo bilo u metežu, police prazne, a većina stanovništva osiromašena.

Ni na međunarodnoj sceni situacija nije bila puno bolja. Godine 1998., kada je predsjednik Bill Clinton nazvao Jelcina kako bi ga obavijestio da Sjedinjene Države razmatraju zračni napad na Srbiju, Jelcin je bio izvan sebe. Završtao je američkom predsjedniku nekoliko puta „Neljzja!“ - nešto poput „to ne smijet!“ - u slušalicu, a onda poklopio. Bombardiranja su se svejedno dogodila. Zemlja koja je donedavno bila jedna od dva ključna pola moći, sada je bila toliko nemoćna da nije mogla zaustaviti

Putin je u vrijeme prvih godina Jelcincove vladavine u Moskvi mogao vidjeti koliko je zemlja oslabjela. Ruska je vojska vodila kukavan i krvav rat u Čečeniji, a društvo je bilo u metežu

TAJ DUGI MAMURLUK

Duhovi prošlosti i
Putinova nova Rusija

KRITIČKI POGLED stručnjaka za političku povijest srednje i istočne Europe objašnjava želu Vladimira Putina za obnovom SSSR-a. Izdavač je TIM press

ni bombardiranje glavnoga grada svojeg saveznika. Tijekom Jeljinove ere američke diplome i političare neprestano se upozoravalo da takvo stanje neće trajati vječno.

„Rusija nije Haiti te se prema nama neće odnositi kao da jesmo“, pjenio se Jeljin na Strobea Talbotta, Clintonova glavnog čovjeka za Rusiju. „Ne sviđa mi se kada se SAD razmeće svojom premoći. Ruske poteškoće su tek privremene, i to ne samo zato što imamo nuklearno naoružanje, već i zbog našeg gospodarstva, naše kulture i naše duhovne snage. Sve to tvori legitimni, nedvojbeni temelj za jednaki tretman. Rusija će ponovno ustati! Ponavljam - Rusija će ponovno ustati!“

U osviti novog tisućljeća, Jeljin je najavio svoju ostavku. Ostavio je zemlju izmučenu siromaštvo, s bogatstvom u rukama nekolicine pohlepnih oligarha te vojskom koja je vodila težak i demoralizirajući rat u Čečeniji.

Ono što možda najviše zabrinjava jest činjenica da Jeljinove godine na vlasti nisu pružile jasnu ideju o tome kakva bi zemlja moderna Rusija trebala biti. Gleb Pavlovski, spin doctor i „politički tehnolog“ koji je radio i za Jeljcinov i za Putina Kremlj, poslje mi je pričao o panici u vrijeme primopredaje vlasti: „Postojaо je jasan osjećaj da bi Jeljin mogao otići, a potom bi nastao opći kaos. Većina stanovništva nije doživljala Rusku Federaciju kao nešto pravo. Osjećali su se kao da žive u nekoj vrsti čudnog odvjetka Sovjetskoga Saveza. Morali smo osigurati primopredaju, no također smo morali i stvoriti nekakav nacionalni osjećaj.“

Jeljin, čovjek koji je nekoć utjelovljivao nadu u buduće blagostanje, doimao se jadno, kao slika neispunjene očekivanja i propuštenih prilika, dok je nerazgovjetno držao svoj oproštajni govor u predvečerje novog milenija: „Tražim vaš oprost zbog toga što nisam opravdao nade onih koji su vjerovali u mene kada sam rekao da ćemo napraviti skok iz sive, stagnirajuće totalitarne prošlosti u svijetu, prosperitetu i civiliziranu budućnost. Vjerovao sam u taj san. Vjerovao sam da ćemo prijeći taj put u jednom koraku. No nismo.“

IV.

Nakon što je zamijenio Jeljina, Putina je zadaća bila udahnuti novu životnu snagu golemoj zemlji prepunoj problema. Nedugo nakon što je u osviti novog tisućljeća postao vršiteljem dužnosti predsjednika, Putina je napisao podugačak programatski tekst o izazovima s kojima se Rusija suočava. Dotakao se siromaštva, društvenih previranja i drugih životnih pitanja, no glavna misao vodilja bila mu je briga za zdravlj ruske države, a ne ruskih ljudi. Rusija prolazi, napisao je Putina, kroz jedno od najtežih razdoblja u svojoj dugoj povijesti.

„Prvi put u posljednjih 200 do 300 godina, Rusija se suočava s realnom opasnošću da završi u krugu globalnih sila drugog, pa čak i trećeg reda“, upozoravao je u zaključku. „Kako bi se to spriječilo, trebat će nam ogromna mobilizacija svih intelektualnih, fizičkih i moralnih snaga naše nacije. Potreban nam je ujedinjen, konstruktivni rad. Nitko to neće učiniti umjesto nas. Sada sve ovisi o našoj sposobnosti razumijevanja razine opasnosti, sposobnosti ujedinjavanja te sposobnosti započinjanja rješavanja dugog i teškog zadatka.“

Putin je vjerovao da su siromaštvo i podjele u 1990.-ima bili simptomi te dublje slabosti. Najvažnije je bilo zdravlje države - ako bi Rusija ponovno uspjela zadobiti globalni značaj koji je imao Sovjetski Savez, kvaliteta života naroda automatski bi se poboljšala. Putina se članak nadovezuje na dugi niz ruske političke filozofije koja fetišizira snagu države i suverenost.

Kako bi potaknuo taj preporod, Putina je morao svladati

ogroman zadatak stvaranja nacionalnog osjećaja i nacionalnog ponosa među Rusima. Na svojoj inauguraciji 7. svibnja 2000. godine Putin je nedvosmisleno objasnio svoju predstojeću misiju: „Smatram svojom svetom dužnošću ujediniti narod Rusije, okupiti građane oko jasno definiranih zadataka i ciljeva te se svačke minute svakoga dana prisjećati da smo jedna nacija i jedan narod. Imamo zajedničku sudsbinu.“

Ali što je bila ta zajednička sudsbinu? Kako bi trebala izgledati ta nova Rusija, „prvog reda“? Bi li to trebala biti neosovjetska supersila koja će se truditi uskrsnuti što više toga iz sovjetske prošlosti? Ili je pak sovjetski period, ustvari, bio ogromna pogreška pa bi stoga nova Rusija trebala biti nastavak carističkog poretka, s trostrukom ideologijom pravoslavlja, autokracije i nacionalnosti? Je li Rusija bila utvrda „tradicionalnih vrijednosti“ nasuprot dekadentnog Zapada? „Euroazijska“ sila koja je mogla premostiti jaz između Istoka i Zapada? Ili samo „normalna“ europska zemlja, puno veća od ostalih i s traumatičnjom prošlošću, no koja bi se s vremenom mogla ujediniti s demokracijama na zapadnom dijelu kontinenta?

Putin i ljudi oko njega u različitim su se trenutima pozivali na sve te vizije Rusije. Strani državnici koji su se s Putinom sastali tijekom ranih godina njegove vladavine kažu kako je on razmatrao ideju da u određenoj fazi Rusija pristupi Europskoj uniji. U jednom od svojih prvih intervjuja 2000. godine čak je i sugerirao da bi jednoga dana Rusija mogla postati dijelom NATO-a.

Ruski je predsjednik bio politički kameleon kako u unutar-njoj, tako i u vanjskoj politici. Međutim, uza sve pozadinske i ambijentalne promjene, sve njegove različite političke inkarnacije bile su osmišljene sa širim ciljem na umu - obnavljanje onoga što je on smatrao zasluženim mjestom Rusije na globalnoj pozornici, a što je bilo izgubljeno s propašću SSSR-a. Ako bi Zapad igrao po Putinovim pravilima, cilj ponovnog zadobivanja statusa države prvog reda mogao se postići suradnjom. U suprotnom, bio bi potreban sukob.

REAGIRANJE

'Filipović ne stoji iza postupka javne nabave za protupožarnu zaštitu u HE Dubrovnik'

U tiskovini Nacional u broju od 11. veljače 2020. u članku pod naslovom "Sanacija HE Dubrovnik kasni, poslovi su dijeljeni bez javnog natječaja, a cijene nerealno visoke" u dijelu podnaslova "Bez natječaja i posao zaštite od požara - Pastor će se žaliti" iznesen je niz netočnih i nepotpunih informacija koje mogu dovesti u zabludu čitatelje.

Netočno je da g. Filipović stoji iza postupka javne nabave za protupožarnu zaštitu u HE Dubrovnik. G. Filipović predstojnik je uređa-

za korporativnu sigurnost i nema nikakve veze s postupkom javne nabave protupožarne opreme koju provodi sasvim drug odjel. Odjel za korporativnu sigurnost nije sudjelovao ni u utvrđivanju specifikacija za protupožarnu opremu. Ured za korporativnu sigurnost HEP-a d.d. nema nadležnost nad nabavom, ugradnjom, ispravnošću i ispitivanjem funkcionalnosti stabilnih sustava zaštite od požara već je društvo HEP Proizvodnja d.o.o. kao korisnik postrojenja HE Dubrovnik dužno sve instalacije održavati u ispravnom stanju sukladno Zakonu o zaštiti od požara.

Strani državnici koji su se s Putinom sastali tijekom ranih godina njegove vladavine, kažu da je on razmatrao ideju da u određenoj fazi Rusija pristupi Europskoj uniji. Čak je i sugerirao da bi Rusija mogla postati dijelom NATO-a

